

Gud är grön - hur är det oss?

Om ansvar och kristet hopp i klimatorons tid.

Det är svårt att hitta bibeltexter om miljövänlighet eller klimathot. I Bibeln sägs inget om att man borde åka mindre bil eller om klimatförändringarnas orsak. Där finns få uppmaningar till att sopsortera och skriver man in sökord som "fossila bränslen" eller "flygskatt" får man ingen sökträff på bibeln.se. Förstås. Att miljön och klimatet kan påverkas negativt av hur vi människor lever var inget någon visste något om på Bibelns tid. Eller ens för 100 år sedan.

Så är det ju förstås med mycket av det vi har frågor kring – detaljinfo finns inte i Bibeln. När det gäller en för oss i vår tid så stor sak som miljöförstörelse måste bibelns texter speglas i en annan verklighet än den som fanns då Bibeln skrevs. Ändå menar jag att det hör till grunderna i kristen tro att värna miljön och engagera sig för skapelsen.

Vi tror på en skapare

Om vi tror på och lovsjunger en skapare borde det väl också vara naturligt att värna och känna respekt inför det skapade – utan att för den skull börja tillbe det skapade.

Bibeln innehåller ett flertal skapelseberättelser. Det är till och med så att det i 1 Mosebok finns två stycken direkt efter varandra. I den första skapas människan sist, som kronan på verket. I den andra skapas människan först, det andra kommer till för hennes skull. I den första får människan uppdraget att härska över jorden och lägga den under sig (1 Mos 1:28). I den andra får hon uppdraget att bruka och vårda (1 Mos 2:15). Jag tycker att de här texterna är ganska talande. Med dagens kunskap måste vi inse att vi härskat mer än vårdat.

Det finns också fler skapelseberättelser, i Psaltaren och Job, som handlar om hur Gud skapar ordning i kaos. Också i Nya Testamentet finns berättelser om skapelsen. Johannesevangeliets första kapitel talar om att Ordet (Kristus) fanns med redan i begynnelsen. ”I begynnelsen fanns Ordet och Ordet fanns hos Gud och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till. I Ordet var liv, och livet var människornas ljus” (Joh 1:1-4). Texten påminner om att allt är sammanvävt, Jesus är inte bara frälsaren i människors isolerade liv, Kristus är också med i Skapandet, skapelsen.

Oavsett vilken skapelseberättelse vi väljer förmedlar de detta: vi tror på Gud som skapare. Därför är det som är skapat i någon bemärkelse också heligt. Och vi tror att människan har del i detta, är inbjuden att vara Guds medskapare.

Älskade: älska!

Kanske det mest grundläggande i vår tro är orden: älskad – älska!

På en rak fråga om vilket som är det viktigaste budet svarar Jesus i

Matt 22:36-39: Älska Herren din Gud och din nästa som dig själv. I uppmaningen att älska sin medmänniska ryms, tycker jag, också hela skapelsen. Dessutom är det så: att älska en medmänniska går ibland vägen om miljön – andra drabbas av vår miljöförstöring. När vi släpper ut avgaser är det inte vi själva som drabbas värst utan de fattiga vars marker blir översvämmade respektive uttorkade någon annanstans i världen.

Vem, vad, ska vi älska om vi har Jesus som förebild? Alla förstår. Men särskilt tydligt uppmanas vi låta kärleken visa sig för de utsatta. De som förtrycks och utnyttjas. Idag är det tydligt att skapelsen expoateras och förtrycks. Om vi återvänder till ordet härska från första skapelseberättelsen kanske vi borde tolka det mer som: ha ansvar, makt. Vi människor har en slags makt över skapelsen och bör använda den på ett gott sätt så som Jesus gör: till förmån för dem som inte kan föra sin egen talan.

Vi står alla var och en inför utmaningen att leva klimatsmartare. Det är viktigt att vi gör vad vi kan i vår vardag för att vår livsstil ska spegla vår tro. I det ingår att leva ansvarsfullt mot klimatet. Både vetenskapen om klimatförändringar och vår kristna tro måste få påverka hur vi reser, äter och konsumerar. Det måste påverka oss som individer - och oss som kristen gemenskap. Tyvärr kommer vi inte kunna bli fullständiga, vi kommer ständigt tvingas till kompromisser. Några av oss kanske behöver hjälp att förflytta vårt fokus från: hur kan jag göra tillräckligt för att bli frälst? När en rik man kom till Jesus med ungefär den frågan, (Matt 19:16f) förstår både han och lärjungarna hur svårt det är för någon som är rik och privilegierad att leva helt rättfärdigt - och därmed bli räddad. Jesus svarar på detta: "För människor är det omöjligt, men för Gud är allting möjligt." (Matt 19:25)

Också vår omställning till ett klimatsmart liv får ta sin utgång i: det spelar ingen roll i för mitt värde i Guds ögon om jag gör allt eller inget. Jag är tillräcklig och älskad. Punkt. Jag behöver inte följa budet att älska – därmed värna, respektera allt skapat – för att lindra mitt bli frälst, komma till himlen. Jag får älska för världens skull, för skapelsens skull. För medmänniskors skull. Jag ska inte ställa om min livsstil för att det ska få mig att må bättre (även om det troligen kommer bli en följd effekt) utan för att de som verkligen drabbas hårdast ska få ett bättre liv. För dem som inte ser livsstil som ett moraliskt dilemma utan som påverkas i sin vardag.

Skuld och förlåtelse

Idag är det uppenbart att frågor som relaterar till miljöförstöring och klimatförändringar har en djupt existentiell sida. Klimatångest (även om det diskuteras om just ordet "ångest" är rätt term att använda i sammanhanget), oro, känsla av förlamning, skuld och skam är ett återkommande tema i våra medier. I den kristna tron har vi en unik gåva att kunna möta dessa känslor. Här sätter vi ord på skulden – och erbjuds förlåtelse. Här ser vi bundenheten – och erbjuds befrielse. Därför är ett så "basic" bibelord som 1 Joh 1:6-9 också relevant och viktigt när det gäller miljöfrågor: "Om vi säger att vi är utan synd bedrar vi oss själva, och sanningen finns inte i oss. Om vi bekänner våra synder är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet."

När vi sårar någon annan, skadar Guds skapelse, så är det djupast Gud vi sårar. I vår kristna tro får vi redskap att tala om skulden. Ord som bottnar i tron på att vi har ett ansvar - men än mer i att vi är älskade. Att vi ständigt, ständigt får nya chanser att börja om. När vi inser allvaret i vad vi gör med vår värld kan vi bli som förlamade. Men kristen tro ger nyckeln till att orka, till att tro att vi kan. Jag är inte bara jag själv. Gud verkar i mig. Och jag är älskad, älskad, älskad tillsammans med andra människor, skapelsen.

Bibeln ger oss råg i ryggen att tala om att vi har ansvar. Profeterna i gamla testamentet är förebilder i att modigt påtala det ansvar de och deras medmänniskor har. De mumlar inte i skägget när deras samtida har en livsstil som skadar människor eller Guds skapelse som helhet. De talar tydligt om detta som synd. Men eftersom de är så tydliga med vad som är fel kan de också tala om vad man bör ändra på och hur. De talar tydligt om att omvändelse och förändring måste ske. Men också om att det som gjorts fel kan förlåtas.

Mer än vi i vår kultur uppmärksammat, talar Nya testamentet om att Guds frälsning inte bara gäller enskilda människor, utan hela skapelsen: "...Gud beslöt att låta all fullhet bo i honom och att genom hans blod på korset stifta fred och försona allt med sig genom honom och till honom, allt på jorden och allt i himlen" står det i Kol 1:19ff. I Rom 8:21 läser vi "också skapelsen skall befrias ur sitt slaveri under förgängelsen och nå den frihet som Guds barn får när de förhärligas". När Paulus talar om den befrielse vi erbjuds i Kristus inkluderar han alltså hela skapelsen.

I vår tradition är vi ofta individcentrerade. Kanske kan klimatfrågorna hjälpa oss att vidga vår syn. Nya Testamentets människosyn är mycket mer relationell än vi på senare tid talat om. Synd ses inte bara som individuella felsteg, utan som en söndertrasad vävnad där människor skurits av från sitt sammanhang. Detta är ju också tydligt i klimatkrisen: den handlar inte om enskilda människors handlingar utan om ett helt system. Vissa delar av världen och mänskligheten har tagit sig rättigheter som grupp. Vi har odlat en kultur och byggt ett samhälle som bygger på överexploatering. Det är viktigt med enskilda människors justeringar i livsstil. Men det får inte skymma de stora perspektiven. Vi ska källsortera och åka mindre bil – absolut. Det har en effekt i det lilla, men kanske ännu mer är det ett budskap till politiker och företag. Hur vi kan förändra de förtryckande strukturerna – det är den viktiga frågan.

Men med allt detta sagt: kristen tro kan också hjälpa oss se lusten i engagemanget. Vi kan förbättra våra egna liv för att det är stort, lustfyllt, för att vi kan bidra. Det är härligt att det spelar roll vad jag gör. Vi ska vara medvetna om vår skuld och ta den på stort allvar, men jag tror inte att vi ska låta den vara vår främsta drivkraft. Det finns en kraft som är starkare och effektivare:

Lovsången

Den kanske viktigaste drivkraften för att engagera sig i miljöfrågor är lusten, glädjen, tacksamheten. Tänk på den förundran som väcks i dig när du ser en soluppgång, en myra som stretar med sitt barr, ett embryo som växer till ett barn i ett moderliv, vinden som sliter tag i oss, stillheten som lägger sig över ett fält en sommarkväll, snön som formar kristaller – eller vilket nu av naturens alla små väldiga mirakler som kan få dig att tappa andan. Jag vet att jag inte är ensam om att märka att det är lättast för mig att be i naturen. När bibeln talar om lovsång är också den ofta inspirerad av naturen. I Psalm 1 liknas den gudfruktige som ett träd vid vatten. I Psalm 19 står att läsa ”Himlen förkunnar Guds härlighet, himlavalvet vittnar om hans verk...”. ”Om människorna tiger ska stenarna ropa” säger Jesus vid ett tillfälle när han ombeds tysta folkets hyllningsrop. (Luk 19:40). Det är skönt att veta att när jag lovsjunger stämmer jag in i en mycket större lovsång. Och i de tider jag glömmer att lovsjunga - då pågår lovsången ändå. Ständigt.

Som kristna tror vi att det finns någon som väcker lovsången i oss. Och vi har någon att vända oss till med vår tacksamhet. Jag tror att kärleken till allt det vackra är en långt starkare drivkraft – om vi kan få fatt på den – än dåligt samvete – även om det också är befogat. Låt oss dras med! Låt oss lovsjunga tillsammans med resten av skapelsen! Låt oss låta skaparen, befriaren, livgivaren väcka lovsången i oss!

I vår kristna tro finns ett obändigt hopp som också vår tid behöver. Vi tror att en bättre värld kommer komma, nya himlar och en ny jord. Men också att det är möjligt att få en försmak av den här och nu. Och när något känns omöjligt att påverka påminns vi om orden: för Gud är allting möjligt.

Gemenskapen

En stor resurs i kristen tro är kyrkan, gemenskapen. Vi är Kristi kropp tillsammans med varandra och med Kristus själv. Vi är inte lämnade ensamma med våra frågor, vår skuld, vårt ansvar, vår kärlek. Vi får kämpa, be och lovsjunga tillsammans med människor i den nära gemenskap en församling kan vara, men också med vetskapen att vi delar allt detta med människor över hela världen - och faktiskt med människor i både historia och framtid.

/Jenny Dobers